

Minner fra Threex Dykkerselskap AS (3X) - 1969

Fortalt av Leif-Tore, med god hjelp av Odd, Gunnar og notater
2016 – redigert 2019

Foto: Møllegaard

Per Skipnes venter mens Leif-Tore sjekker dykkerutstyret

Mens Odd, Gunnar, Leif-Tore og Frits var engasjert offshore Mauritania for dykkerselskapet Ocean Systems International (OSI), ombord på boreskipet Glomar North Sea, ivaretok Per Skipnes alle administrative rutiner for 3X i Stavanger på en god måte. Per var kullkammerat med Odd og Gunnar ved 63-kullet på marinens froskemannsskole.

Per hadde avsluttet sin militære karriere på froskemannsskolen og i Minekommandoen i Nord Norge før han begynte som dykker i Skandinavisk Undervanns Service (SUS) i 1967. SUS var da nettopp etablert i Oslo, ledet av Olaf Thorsen. Olaf hadde gjennomgått marinens froskemannsskole på Bolærne i 1954. SUS hadde undervannsrengjøring av skip med hydrauliske børster som sin hovedgeskjeft de første årene. Per etablerte et samarbeide hvor 3X assisterte SUS etter behov. Dette ga 3X flere oppdrag i de kommende årene. Tragisk nok ble Per den første norske dykkeren som omkom i Nordsjøen. Ulykken skjedde 16. januar 1974, under et dykk for OSI, ombord på boreriggen Drill Master.

Foto: fra Aksel Budsberg

63-kullet - Marinens Froskemannsskole

4. rekke: Gerhard R. Gjertsen - Per Skipnes - O. S. Haugen

3. rekke: K. A. Engevik - Aksel N. Budsberg - K. S. Birkeland

2. rekke: J. Nordli - J. A. Jåtog - Odd Gåskjenn - Per Monrad

1. rekke: A. Dahler - Gunnar Møllegaard - A. Gustavson - Roar R. Busk

Innfelt: v/ S. E. Johansen, h/ Hans-Jakob Faye

Foran: Bjørn Bjørnø - Thomas Thommassen - Rolf Anonsen - Per Berg - J. Johannesen - Erik Engebretsen

Minner fra "Glomar North Sea":

På nyåret ble Fred Dietrich erstattet av Charles Beckham som OSI supervisor ombord. Charles hadde bakgrunn som Master Diver fra US Navy, og var definitivt en tilhenger av dykking med Yokohama gasshjelme. En fordel når vi dykket med hjelm, sammenlignet med dykkelokke, var at forbruket av blandingsgass ble langt mindre. Men det viktigste var at dykkerteamet besto av kun fire dykkere, og bare én dykker ble benyttet ved hjelmdykk. Slik kunne flere dykk gjennomføres i løpet av en kortere periode ved hjelmdykking sammenlignet med klockedykking, hvor to dykkere ble benyttet.

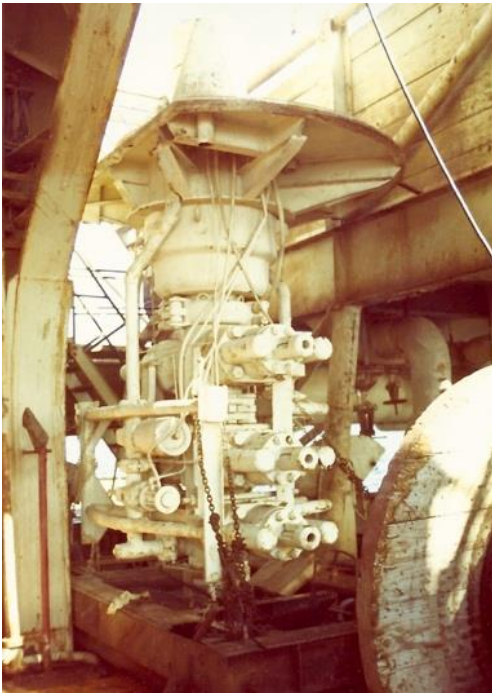

Charles Beckham – Gunnar – Odd - Frits Sørskog

Foto: Møllegaard

Roustaboutene ombord på riggen var forventet å gi god assistanse når det ble dykket. En roustabout var en dekkarbeider som spylte, malte, ryddet og ellers utførte hva det skulle være av forefallende arbeid. Om det skulle dykkes, håndterte de også dykkerutstyret på dekk, som slanger, vaiere eller vinsjer, slik at dykkeren kunne utføre jobben mest mulig effektivt. Roustaboutene på denne riggen kom fra forskjellige nasjoner med fremmede språk. Men et vennlig puff eller et 'Hey, You!' kompenserte godt for eventuelle språkbarrierer. Med noe familiarisering ble roustaboutene etterhvert en godt integrert del av dykkerteamet.

I perioder der boringen gikk som planlagt, og alt undervannsutstyret på riggen fungerte etter intensjonen, kunne det bli lange dager og mye venting for dykkerne. De vanligste dykkeoppdragene var normalt å gå i vannet for inspeksjoner, rengjøring eller rydding rundt BOPen. Det forekom også utskifting av vaiere og diverse utstyr. Erfaringsmessig kunne de merkeligste gjenstander falle over bord. Da måtte dykkerne i vannet for å lokalisere og bringe gjenstanden tilbake på dekk - men kun om den var av verdi for boreoperasjonen eller velværet ombord. Ofte ble en mistet duppeditt definert som skrot, og etterlatt der nede på havbunnen. På 60-tallet var forurensning et lite aktuelt tema.

Blow Out Preventer (BOP)

Fotos: Møllegaard

To ting var sikkert:

- HMS var vilkårlige bokstaver i alfabetet
- Falt man ned så gjorde det vondt

Hvis det ikke var forventet dykking, var eksempelvis den daglige dont for dykkerne et par timer med vedlikehold, vasking/pussing/maling av utstyret. Det var ikke etablert faste rutiner eller manualer for vedlikehold på den tiden. Dykkerne valgte stort sett sine arbeidsoppgaver selv.

Radio og TV-forbindelse med utenverdenen eksisterte ikke før mange år senere. Det var helst kun telegrafisten som lyttet på radio. De 3–4 spillefilmene som var tilgjengelige ombord ble skiftet ut hver 14. dag, om vi var heldige. I de rolige periodene ble tiden benyttet til forskjellige kortspill, sjakk eller lesing; eller vi satt sammen og utvekslet historier over en kopp kaffe. Riggen var tørr, med totalt alkoholforbud.

Frits gikk etterhvert lei. Det var derfor ingen overraskelse at han sa opp dykkerjobben. Hjemme annonserte Per etter en ny 3X-dykker i både Stavanger Aftenblad og Aftenposten. Henning Faddersbøll, en teknisk kyndig dansk marinedykker som var bosatt i Sandefjord, fikk jobben. Han kom ombord 4. mars.

Opprinnelig hadde OSI skissert en varighet for oppdraget offshore Mauritania på 3–4 måneder. Da denne tiden var omme, ønsket Amoco å fortsette sin wildcat boreaktivitet med Glomar North Sea.

Vi 3X'ere tok en prat oss i mellom. OSI kunne presses på raten nå. Da vi forlangte en økning av månedsraten fra \$1000 til \$1200, ble dette akseptert. Slik ble fortjenesten bedre, fordi ingen lønninger ble endret. Drømmen vår var nå å anskaffe vårt eget klokkedykkerutstyr. Dette krevde en oppspart egenkapital. Spørsmålet var hvordan vi best kunne skaffe disse pengene. Dilemmaet som ble diskutert var:

- Burde vi fortsette som dykkere utenfor Afrika, med en grei og sikker inntjening?
- Burde vi kutte ut oppdraget og forsøke videreutvikling av 3X hjemme?

Minner fra 3X i Stavanger sommeren 1969:

I Stavanger ventet det ikke akkurat flust med dykkejobber. Dykkeoppdrag på anlegg langs kysten, i en bransje hvor 3X fortsatt var nybegynnere, medførte en skarp konkurranse. Kanskje var der flere muligheter innen den smale nisjen: offshoredykking? Vår spesialitet var tross alt erfaringene fra oljerelatert dypdykking. Det var sannsynligvis innen olja vi best kunne gjøre oss gjeldene.

På norsk sektor var det kun fem borerigger som var engasjert med leteboring dette året. Der var to amerikanske- og et fransk dykkerselskap som utførte dykkingen på riggene. OSI hadde dykkingen på en av riggene, Glomar Grand Isle. Men denne var kun på norsk sektor fra 4. august til 16. oktober. Resten av året var den offshore Marokko. Divcon, som på den tiden var verdens største dykkerselskap, overtok dykkingen fra OSI på Ocean Traveler i 1968. Divcon hadde samtidig også dykkekontraktene på riggene Sedneth 1 og Orion. Den femte riggen på norsk sektor var Ocean Viking, hvor Comex dykket.

At lille 3X skulle konkurrere med de store internasjonale dykkerselskapene som OSI, Divcon og Comex synes å være utelukket. Alternativt burde vi kanskje heller søke å etablere et samarbeide hvor våre lokale norske dykkere ble tilgjengelige for utleie? Slik ville 3X, og dykkerne, tilføres erfaring i bruk av den beste tilgjengelige dykketeknologi.

Odd reiste hjem til Stavanger 24. mai, og Gunnar fulgte etter 9. juli.

Da Odd kom hjem, hoppet der ingen halte høns. Som et alternativ til dykkerklokke bestilte han raskt to Yokohama gasshjelmer direkte fra produsenten i Japan. Det tilhørende utstyret som dykkerslanger og gassdykkerpanel, snekret vi selv sammen i Stavanger. Leveransen av hjelmene ble avtalt til 1970.

YOKOHAMA DIVING APPARATUS CO., LTD. PRO-FORMA INVOICE

C. P. O. Box No. 6, Yokohama, 220-91 Japan

CABLE ADDRESS: "DIVACO YOKOHAMA"

No. _____ DATE: 10 June 1969

INVOICE OF One case: Two Diving Helmets, Type-OH.

TO: Messrs. Threex Dykkerselskap A/S
Stromsteinen, 4001 Stavanger, Norway

Shipped per _____ Shipping Mark & Nos.:
by or about _____
from _____ to _____
Mark Certificate No. _____
Export License No. _____
L/C No. _____
Customer's Order No. _____

OSLO
CASE NO. 1
MADE IN JAPAN

CASE NO.	QUANTITY	DESCRIPTION	UNIT	AMOUNT	TOTAL AMOUNT
1	2 pcs.	Diving Helmets, Type-OH, accessory 1 pc. Wingenut wrench 1 " Venture wrench 3 " Wing nuts Without Microphone, sodasorb & soubepre		\$500.00	CIF Oslo US\$1,000.00
		Total		CIF Oslo	US\$1,000.00

Price : CIF Oslo
Payment : Cheque or Irrevocable L/C
Shipment : By vessel immediately after receiving Irrev. L/C or Cheque

Yokohama Diving Apparatus Co., Ltd.
Managing Director

E. & O. E.

Teknisk informasjon og proforma faktura som mottatt fra Yokohama Diving Apparatus

Deretter anskaffet Odd et sort/hvitt undervanns-TV fra tyske IBAK, for en masse penger. Slik ble 3X det tredje norske dykkerselskap som kunne operere eget TV-utstyr. Fra før var det bare Nord Norges Froskemann- og Dykkeservice AS (senere Nordive) i Tromsø, og SUS i Oslo som hadde denne typen utstyr.

Minner fra det første oppdraget med undervanns-TV:

Hans-Jacob (Hannemann) Faye og Gerhard (Geggen) Ringkjøb Gjertsen var kullkammerater med Odd og Gunnar ved 63-kullet på marinens froskemannsskole (se foto side 1). I 1965 etablerte de Froskemannsservice Faye & Gjertsen AS i Bergen. Slik kunne de utføre forskjellige dykkeroppdrag på fritiden, samtidig som de hadde andre jobber for å sikre en stabil inntekt. Men i 1967 satset de for fullt på dykking, og registrerte i tillegg en dykkerforretning som også arrangerte sportsdykkerkurs.

Da bergensrederen Hilmar Reksten kontraherte T/T Kong Haakon VII på Stord Verft, skulle dette bli det største skipet som var bygget i Norge, og det største skipet i den norske flåten med sine 222.000 dwt. I forbindelse med overtagelsen av tankskipet 9. august, var det naturlig at rederen kontaktet Froskemannsservice i forbindelse med en undervannsinspeksjon av skroget. Hannemann og Geggen kjente naturligvis til det nye TV-utstyret som 3X hadde anskaffet, og dermed ble dette inkludert som en underleveranse for inspeksjonen.

Odd dro til Stord med TV og generator. Der møtte han for første gang Arne Jentoft, som da var dykker hos Froskemannsservice. Arne benyttet anledningen til å fortelle at han var interessert, dersom 3X hadde en ledig dykkerjobb offshore. Odd svarte, som vanlig, litt unnvikende og generelt på slike forespørsler.

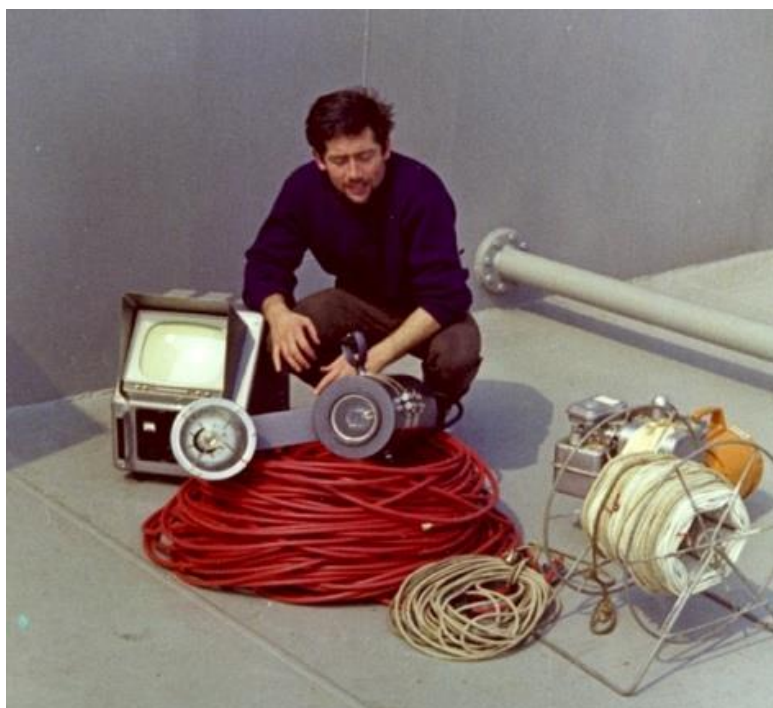

Foto: 3X – Norsk Oljemuseum

Arne Jentoft på Stord med IBAK undervanns-TV

Minner om landets første sivile dekompresjonskammer:

Dekompresjonstabellene definerte et dekompresjonskammer som et essensielt utstyr for gjennomføring av dypdykking med heliox som pustegass. 3X var vel kjent med de kamrene som marinen hadde plassert i Bergen, Ramsund og Horten. Disse var alle produsert av Drägerwerk AG i Tyskland. Kamrene som OSI og Comex benyttet i Nordsjøen, var produsert i USA eller Frankrike. Fellesnevneren var at kostnadene for en anskaffelse av et av disse kamrene var langt utenfor selskapets betalingsevne.

Her ble det en anledning for Odd og Gunnar til å demonstrere sine kreative og proaktive evner. De ble tipset om at Grimstad Skipsopphugging hadde en brukt startlufttank med 90 cm diameter til salgs, for metallkost. Dermed så de en mulighet til å få produsert et fullt brukbart dekompresjonskammer for en rimelig penge. Startlufttanken ble fraktet på lastebil til Randberg Sveiseindustri AS (RS). RS var behjelpelige med å skaffe to dørstykker fra Tyskland, med en tilsvarende diameter som tanken. Den originale startlufttanken var for lang. Derfor ble den overskytende delen kuttet av og skrapet umiddelbart. Den gjenværende delen ble konstruert med et 2 meter langt hovedkammer, og et 1.70 meter langt forkammer. Disse kamrene fikk deretter installert et lite vindu, samt gjennomganger for kommunikasjon, oksygen og luft. Det var høytid da vi bevitnet at DnV fylte tanken med vann, og denne ble testet og godkjent til 7 bar.

Randberg Sveiseindustri AS hadde dermed produsert det første norske dykkerutstyret for oljeindustrien, til en kost i overkant av kr. 15.000. Leveransen ble gjennomført våren 1970, og skulle bli til god nytte på mange dykkeoppdrag de neste 20 årene.

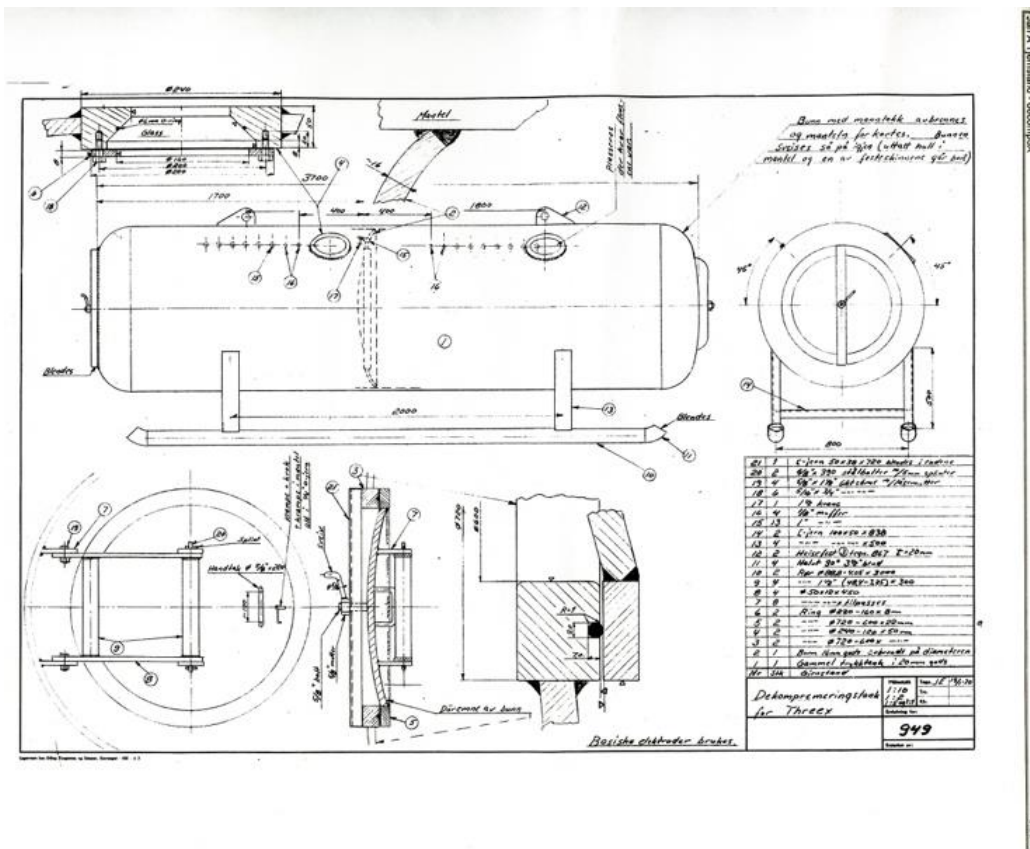

Foto: Norsk Oljemuseum

Tegning av landets første sivile dekompresjonskammer

Minner om da klokkevaieren røyk ombord på Glomar North Sea:

Det var en dramatisk hendelse ombord på Glomar North Sea kl. 06:40 den 28. juli. Løftevaieren på dykkerklokka røyk tvers av, og klokka sank ukontrollert ned i dypet, mens Davies og Henning på innsiden sjokkerte forsøkte å forstå hva som hendte.

Det hadde vært problemer med BOPen en stund. Derfor ville Davies, en amerikansk derrickman, bli med på sitt første observasjonsdykk. Det var slett ikke uvanlig at noen fra boredekket fikk bli med ned i dykkerklokka. På denne måten fikk de anledning til å inspisere utstyret, ikledd sin vanlige kjeledress, med et normalt overflatetrykk.

Henning representerte ved denne anledningen dykkeren som alltid var med i klokka på slike observasjonsdykk. Ted Bucherin fungerte som supervisor, Howard kontrollerte cross-over vinsjen ved moonpoolen, og jeg opererte klokkevinsjen.

Mens klokka var på løft, og Ted skulle svinge bommen med klokka ut over skutesida, røyk plutselig klokkevaieren tvers av. Klokka falt med et brak ned på relinga. Derfra tippet den i sjøen, med toppen først. Bak klokkevinsjen på dekk observerte jeg at bunndøra på klokka falt ned i åpen posisjon, som en konsekvens av at klokka smalt mot rekka. Vi torde ikke risikere at også slangene til klokka skulle ryke, så derfor lot vi slangene bare kveile seg ut fra dekk, samtidig som den hvite kuleformen forsvant, forholdsvis langsomt, ned i dypet. Da slangene til slutt lå rolig hvilende over relingen, løp vi sjokkerte mot dykkerkontrollen. Personlig var jeg overbevist om at begge personene ombord i klokka var ferdige. Lettelsen ble derfor stor da vi fra dykkerradioen i dykkerkontrollen tydelig kunne høre høy latter fra de to i klokka.

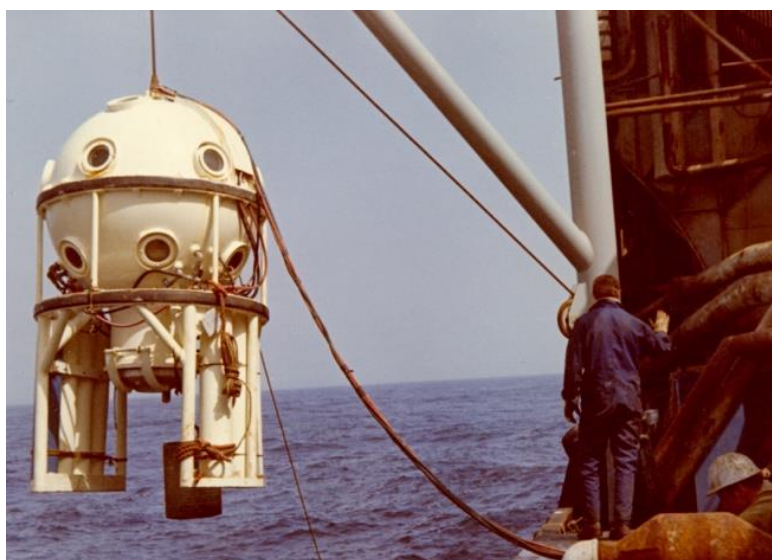

Foto: Møllegaard

Dykkerklokka, med vaieren som røyk, dykkerslangen og cross-over vaieren

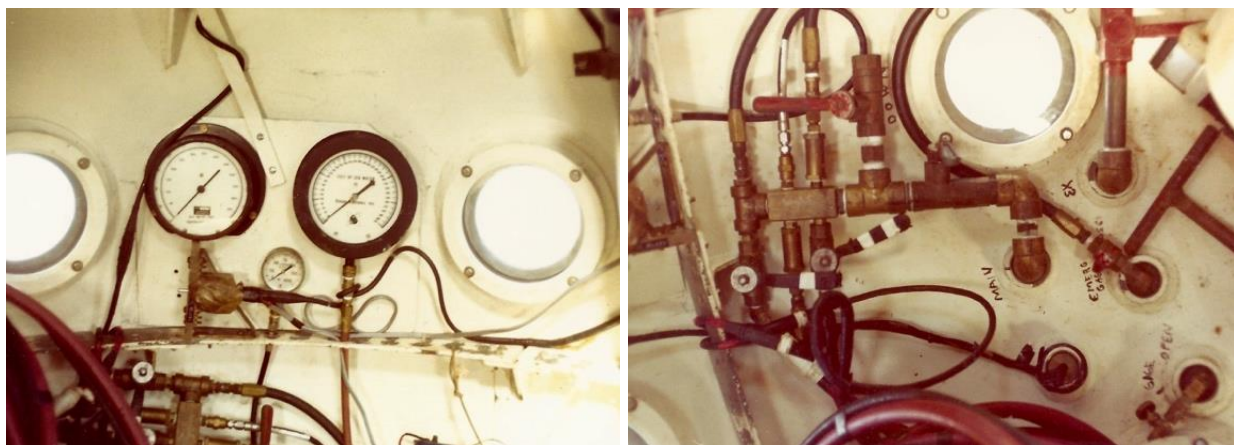
Mens klokka skulle svinges over rekka, satt Henning og Davies på flensen i klokkebunnen, med bena ned i 'trunken'. Den ytre bunndøra var lukket, da dennes funksjon var å tette mot overtrykket på klokkas utside. Under et observasjonsdykk var det ikke planlagt å øke trykket på innsiden av klokka. Slik var det normalt at innerdøra forble i åpen posisjon. Da klokkevaieren røyk, og klokka smalt mot relinga, løsnet festet som holdt den tunge innerdøra i åpen posisjon. Døra falt smertefullt over lårene til de to som satt med benene ned i trunken. Samtidig som klokka falt opp-ned i vannet, kom dykkemaskene og slangene ut av sine fester. Dette skapte et fullstendig virvar. Fordi ytterdøra hadde åpnet seg da klokka traff relinga, begynte vannet nå å strømme inn klokke-trunken. Men - tyngden av droppvekta førte, mirakuløst nok, til at klokka ble

vippet rundt og tilbake i normal posisjon. Dette resulterte samtidig i at bunndøra ble lukket. Forunderlig nok ble det igjen en 'seal' mellom o-ring og flens, og dermed var klokka igjen tett for ytterlige vann inntrengning.

Det mørknet i klokka, ettersom den sank ned i dypet. Til slutt ble den hengende etter den tynne cross-over vaieren like over BOP'n på 180' (55 m) dybde. Henning og Davies satt der litt fortumlet, noe våte og forslåtte, men ellers i god form.

Da kom det fra Davies: "Jesus Christ! Are you guys always going down like this?". Lattersalven fra klokka etter denne smaken på galgenhumor, gjorde at vi på overflata forsto at jammen var det gått rimelig bra denne gangen også.

Nå fikk vi senket en ny vaier i posisjon fra boredekket og ned gjennom moonpoolen. Deretter dykket jeg ned til klokka med ei Kirby Morgan Mark 7 maske og Viking Grønn tørrdrakt. Sjaklingen av den nye vaieren til klokka ble enkel. Da klokka ble løftet tilbake til overflata, passerte den meg i vannet mens mine nødvendige dekompresjonstopp ble gjennomført som en del av dykket.

Panelene på innsiden av dykkerklokka var minimalistiske, men gjorde nytta

Fotos: Møllegaard

Det viste seg etterpå at klokkevaieren var rustskadet i området hvor den ble presset mot den nedre blokka i klokkekrana. Denne blokka var plassert i et område hvor det stadig var overvann på dekket. Rustskaden var blitt oversett av oss da vi en sjelden gang tok en inspeksjon av utstyret. Slik hadde rusten på klokkevaieren fått utvikle seg over tid, helt til vaieren nå til slutt ikke lenger maktet å holde vekta av klokka.

Der var selvfølgelig ingen reservevaier tilgjengelig. Vi besluttet at den beste løsningen var å kutte av den gamle vaieren ca. 30 meter bak skaden. Et nytt sjakkeløye ble støpt på vaieren, og klokka ble sjaklet tilbake på klokkevaieren. Dagen etter ble det igjen erklært: 'Business as usual'.

Flere minner fra Glomar North Sea

I august fikk Henning tilbud om en mer fristende dykkerjobb i Singapore. Det var snakk om dobbel, skattefri lønn. Disse løftene skulle vise seg, selvfølgelig, å være ren utopi. Deretter hadde han en periode som dykker for OSI, før han igjen returnerte til 3X i 1974, som Technical Manager.

Henning tar en røyk på 'poppen'

Foto: 3X

Henning hadde åndsnærværelse nok til å notere ned de dykkene som ble gjennomført i den perioden han var ombord, fra 4. mars til 27. august. Hans notater viste at det var gjennomført følgende 162 dykk: 16 lock-out klokkedykk - 52 observasjon klokkedykk - 41 Yokohama hjelmdykk - 32 dykk med lett utstyr - 21 dykk med scuba.

Glomar North Sea var på tre lokasjoner i denne perioden, og det ble utført dykk på 60-90 m dyp. Største dybde som riggen boret på i løpet av dette året, mens 3X var ombord, var mer enn 120 m. Men dette var før Henning kom ombord, og var derfor ikke inkludert i hans notater. På den tiden var det ingen krav til loggføring av dykk i Norge, og iallfall ikke i Afrika.

Foto: A. Jentoft / Norsk Oljemuseum

Leif-Tore skal dykke med Yokohama hjelm, med Arne som stand by

Da Henning sluttet i 3X, ble han erstattet av Arne Jentoft. Arne var kullkammerat fra 64-kullet på marinens froskemannsskole. Han fortsatte senere som dykker og supervisor i 3X fram til 1976, da han ble dykker for Stolt Nielsen Seaway, på DSV Seway Falcon. Glomar North Sea avsluttet boringen offshore Vest Afrika, og dro i transitt til Argentina med mere wildcat boreaktivitet. Arne og jeg ble tilbudt fortsatt dykkeoppdrag ombord i Argentina, som dykkere for OSI. Men vi valgte å takke nei.

Den 30. november returnerte Arne og jeg til gamlelandet.

Foto: Per Skipnes/Thor Laskemoen

64-kullet på Marinens Froskemannsskole

Øverst: Egil Monsen – Karl-Martin Fossdal - Roy Arne Strøm

Midten: Ole Skram - Leif Larsen - Ins. Engebretsen - Alf Schönhardt - Leif-Tore Skjerven - Thor Laskemoen - Birger Kjellingveit - Ins. Zackariassen

Nederst: Arne Richard Jentoft - Lars Hagen – Arild Jacobsen – Knut Bever Freng – Toralf Olsson - Instr. Høgøy - Einar Johnsen – Helge Monstad

Minner fra 3X denne høsten:

Tilbake i Norge utførte 3X forskjellige dykkeroppdrag utover høsten. På veien mellom Tjørhom og Tonstad skulle entreprenøren Kruse Smith bygge ei lita bro. I den forbindelse ble det avtalt at Per og Gunnar skulle møte anleggsformannen på Tjørhom. Som 'nye' østlendinger i Stavanger hadde de en noe mangelfull kjennskap til geografien i området. Derfor svingte de ikke av fra E 39 ved Ålgård, men fortsatte videre via Helleland. Slik kom de altfor sent til avtalen som var gjort med formannen, som mente at mye verdifull tid var gått tapt mens han ventet på disse østlendingene. 3X-dykkerne måtte finne seg i å stå skolerett mens de ble skjelt ut i klare ordelag. Men, da forskallinger og armering var godt plassert etter ei lita uke, var alle fornøyde og vel forlikte.

Odd og Gunnar gjennomførte også et TV-søk etter en bil som hadde kjørt ut i Nisservannet i Telemark senere på året. Søket ble gjort i sørenden av vannet, ved Årak. De kunne følge bilsporene nedover i dypet på TV-monitoren, men sporene forsvant da sikten ble lik null på dypere vann. Bilen, med de to omkomne, ble aldri funnet.

Odd & Gunnar

Foto: Møllegaard

Leif-Tore

Foto: Møllegaard

Leif-Tore – Gunnar - Odd

Foto: Møllegaard